



# Inhoudsopgave

<b>1</b>	<b>Visie op taalbeleid</b>	<b>3</b>
	1.1. Doelstelling	3
	1.2. Uitgangspunten	3
	1.3. Relatie met overig schoolbeleid	4
<b>2</b>	<b>Het taalonderwijs op de Augustinusschool</b>	<b>5</b>
	2.0 Overzicht gehanteerde methoden	5
	2.1 Groepen 0	5
	2.2 Groepen 0 t/m 3	7
	2.3 Groepen 3	9
	2.4 Groepen 4 t/m 8	10
	2.5 Afspraken rond toetsregistratie	20
	2.5.1 Taal op Maat	20
	2.5.2 Spelling op Maat	21
	2.5.3 Nieuwsbegrip	22
	2.5.4 Station Zuid	23
<b>3</b>	<b>Woordenschatonderwijs</b>	<b>25</b>
	3.1 Afspraken rond woordenschatonderwijs op de Augustinusschool	25
	3.2 Powerpointpresentatie teamtraining 'Woordenschatonderwijs' 2014-2015	28
<b>4</b>	<b>Zorg op het gebied van lezen, leesproblemen en dyslexie</b>	<b>38</b>
	4.1 Signaleren van leesproblemen in het onderwijs	38
	4.2 Wat is dyslexie?	39
	4.3 Protocol Dyslexie Augustinusschool	40
	4.4 Screening en onderzoek	40
	4.5 Richtlijnen voor doorverwijzen 'ernstige' dyslexie in de regio Rijnmond	43
	4.6 Geldigheid van het onderzoek en implicaties	44
	4.7 Mogelijkheden voor de begeleiding van dyslectische leerlingen	44
	4.8 Onze aanpak	44
	4.8.1 Aanpak in de klas/ op school	44
	4.8.2 Aanpak thuis	45
	4.9 Informatie aan ouders	46
	4.10 Naslagwerk in de I.B. ruimte	46
<b>5</b>	<b>Taal en ouderbetrokkenheid</b>	<b>47</b>
<b>6</b>	<b>Vaststellen van prioriteiten</b>	<b>48</b>
	Bijlage 1: checklist dyslexieverklaring	49

# 1 Visie op taalbeleid

## 1.1 Doelstelling

Met het onderwijs willen wij bereiken dat de kinderen de taal kunnen gebruiken in dagelijkse situaties. Het luisteren en spreken moet hen in staat stellen om anderen te begrijpen en hun eigen gevoelens, ideeën en meningen weer te geven. Ook willen wij bereiken dat kinderen de schriftelijke taal goed kunnen hanteren om zich te uiten. Tot slot willen we graag dat kinderen plezier hebben in het omgaan met taal en inzicht hebben in de mogelijkheden die taal hen biedt.

Veel leerlingen spreken thuis geen Nederlands. Nederlands is hun tweede taal. Deze tweede taal is heel belangrijk voor de kinderen, omdat wij ervan uitgaan dat nagenoeg alle kinderen in Nederland zullen blijven. In alle groepen wordt er extra aandacht besteed aan de taalontwikkeling, met name de uitbreiding van de woordenschat.

Aan het einde van de basisschool moet op de 4 domeinen van taal (mondelijke taalvaardigheid, leesvaardigheid, schrijfvaardigheid, begrippenlijst en taalverzorging) tenminste referentieniveau 1F behaald zijn.

De ambitie voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften is: zoveel mogelijk leerlingen een zo hoog mogelijk niveau, tenminste 1F. Een deel van de leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte zal met extra ondersteuning 1F halen, maar niet alle leerlingen. Met handelingsplannen gericht op de verschillende taaldomeinen zal gestreefd worden het niveau 1F te bereiken.

## 1.2 Uitgangspunten

Veel leerlingen spreken thuis geen Nederlands. Nederlands is hun tweede taal. Deze tweede taal is heel belangrijk voor de kinderen, omdat wij ervan uitgaan dat nagenoeg alle kinderen in Nederland zullen blijven. In alle groepen wordt er extra aandacht besteed aan de taalontwikkeling, met name de uitbreiding van de woordenschat.

De Augustinusschool wil onderwijs bieden van hoge en meetbare kwaliteit. "Ons onderwijs bevordert de cognitieve, creatieve, sociale en emotionele ontwikkeling van elk kind." Ook in het taalonderwijs van de Augustinusschool staat de ontwikkeling van het kind centraal.

We willen kinderen optimaal toerusten om deel te nemen aan het onderwijs en vervolgonderwijs. Taal is een instrument dat kinderen in bijna alle dagelijkse situaties nodig hebben; taal is een vorm van communicatie. Taal is er altijd! Effectief taal- (en lees)onderwijs is cruciaal voor kinderen. Voor succes op dit moment en voor succes in de toekomst. De extra aandacht voor taal, om achterstanden te voorkomen, vertaalt zich binnen de Augustinusschool in aanbod en een doorgaande lijn binnen de groepen.

Bij deze opvatting wordt de taalontwikkeling van kinderen gestimuleerd door intensieve sociale interactie en een rijke en krachtige leeromgeving, die in het teken staat van een thema. Daarom zorgen wij voor een omgeving, die uitnodigt en stimuleert tot gebruik van mondeling en schriftelijk taalgebruik en we stimuleren de kinderen hier mee aan de slag te gaan. Een rijke

taalomgeving zorgt ervoor dat kinderen vooral plezier beleven aan taal. Taal is het medium om kennis, vaardigheden, competenties te verwerven.

In alle groepen wordt de 'Verhallen'-aanpak toegepast met betrekking tot het woordenschat-onderwijs. Door middel van voorbereken, semantiseren, consolideren en controleren worden de nieuwe woorden aangeleerd. De leerkrachten in alle groepen visualiseren de aangeboden woorden van het thema door middel van een woordmuur in de groep.

### 1.3. Relatie met overig schoolbeleid

Wij zijn een school voor katholiek basisonderwijs en geven vanuit deze overtuiging inhoud aan ons onderwijs. Wij proberen onze leerlingen geloof in een betere wereld mee te geven. Wij willen een stevig fundament leggen voor de verdere persoonlijk en sociale groei van de kinderen naar evenwichtige en verantwoordelijke mensen.

Wij zijn een school waar wij gezamenlijk zorg dragen voor een werkklimaat waarin plezier, beroepstrots, persoonlijke en professionele ontwikkeling belangrijke elementen zijn.

Wij zijn een school waarbij ouders kunnen vertrouwen op professionele, betrokken medewerkers, die in dialoog met hen het beste uit te kinderen halen. Wij zijn een school die de multiculturele verscheidenheid als een verrijking van het onderwijs ziet.

#### **Ambities:**

1. Wij zorgen voor een maximaal leerrendement voor elke leerling, zodoende werken wij ontwikkelingsgericht en handelingsgericht.
2. Wij zorgen voor een zo groot mogelijke uitdaging voor onze leerlingen door de leeromgeving én de houding van de leerkracht af te stemmen op de belevingswereld van de leerlingen.
3. Wij zijn een professionele leer- en werkgemeenschap waarbij alle medewerkers 'blijvend leren'. Wij ondersteunen en stimuleren elkaar om te onderzoeken en resultaten te optimaliseren.
4. Wij werken volgens de principes van De Vreedzame School (participatie, verantwoordelijkheid en democratisch burgerschap) verbinden ons actief met onze omgeving (ouders, wijk, externe organisaties).

#### **'Stel je voor.....'**

In schooljaar 2014-2015 zijn we gestart met een kunst- en cultuurproject "Stel je voor....." van Maaszebra. Dit is een samenwerking tussen Villa Zebra en het Maastheater. Het Rotterdamse jeugdtheatergezelschap Maastheater en kindermuseum Villa Zebra gaan samen met de Augustinusschool opnieuw voor de komende drie jaar (2021-2024) het kunst- en cultuuronderwijs vormgeven. De leerlingen krijgen van vakdocenten én de eigen groepsleerkracht lessen beeldende vorming en theater en drama. Deze culturele lesactiviteiten hebben als doel de reguliere lesinhoud van onder andere taal en wereldoriëntatie op een creatieve wijze bij te brengen.

## 2 Het taalonderwijs op de Augustinusschool

### 2.0 Overzicht gehanteerde methoden

Groep	Methode	Vakgebied
0, 1/ 2	Kaleidoscoop: zelf ontwikkelde thema's. De activiteiten zijn ondergebracht in de leerlijnen van taal. Deze zijn gebaseerd op de tussendoelen van ontluikende geletterdheid. Elke dag worden auditieve vaardigheden geoefend a.h.v. de handleiding 'fonemisch bewustzijn'. Voor het overige taalaanbod gebruiken we BubbeldeBub, de Taalijn, Begrijpend luisteren en woordenschat en het beredeneerd aanbod, compact en Rijk van KIJK.	Taal
3	Veilig Leren Lezen KIM versie	Aanvankelijk lezen en taal
4 t/m 8	Station Zuid	Voortgezet Technisch lezen
4 t/m 8	Taal op Maat Spelling op Maat	Taal Spelling
4 t/m 8	NieuwsbegripXL	Begrijpend Lezen
6, 7 & 8	Blits	Studerend lezen

### 2.1 Groep 0

We werken samen met peuterspeelzaal "De Zonnestein". De Groep Nul van De Zonnestein en Augustinus heeft een plek in ons schoolgebouw gekregen en valt onder de verantwoordelijkheid van Stichting GroeiBriljant Rotterdam.

Vanaf schooljaar 2012-2013 doen wij mee aan het project 'Nulgroepen' van de gemeente Rotterdam. Door middel van leertijduitbreiding en de toevoeging van een groepsleraar (4 dagdelen per week) van de school, wordt een extra kwaliteitsimpuls gegeven. Sinds 2014-2015 hebben we twee groepen Nul: een ochtendgroep en een middaggroep.

Aan de volgende gemeentelijke voorwaarden wordt voldaan:

- De groep Nul maakt deel uit van de doorgaande leerlijn binnen de basisschool.
- Per groep Nul heeft de HBOcoach een afgeronde HBO-opleiding.
- Per groep Nul hebben beide onderwijsassistentes een MBO-3 opleiding, niveau 4.
- De school mag niet als zwak of zeer zwak door de onderwijsinspectie beoordeeld zijn.

- De zorg en ouderbetrokkenheid van de school wordt uitgebreid naar de groep nul.
- Ouders worden nadrukkelijk actief betrokken bij groep nul. Zij krijgen een training aangeboden die hen inzicht geeft in hoe ze de taalontwikkeling van hun kinderen verder kunnen stimuleren.

De nadruk in het (les)programma van de Nulgroep en groepen 1 & 2 ligt op mondelinge taalvaardigheid en woordenschatuitbreiding (de module taal van basistraining VVE, de Taallijn en woordenschatonderwijs). De activiteiten zijn opgenomen in De jaarplanning, themaplanning en dagplanning. Verder wordt er ook gewerkt aan ontluikende rekenontwikkeling en sociaal communicatieve vaardigheden. Er is gekozen voor de methode Kaleidoscoop. Peuters en kleuters werken hierdoor op dezelfde wijze en met dezelfde materialen. Binnen het Vroegschoolprogramma moeten de peuters vier dagdelen per week naar de groep Nul.

De volgende kwaliteitscriteria vroegschoolse educatie worden gehanteerd:

- **Vroegschool- Coördinator**
- Er is een coördinator die verantwoordelijk is voor de doorstroom van leerlingen en voor de afstemming van het leer- en ontwikkelingsproces tussen de peuterspeelzalen en de Augustinusschool.
- **Integraal VVE-programma**
- De Vroegschool werkt met een landelijk erkend ontwikkelingsgericht VVE-programma, Kaleidoscoop. Dit is inclusief een taalcomponent die passend is binnen de stedelijke definitie van taalbeleid. Deze biedt een zodanige kwaliteit dat kinderen in groep 3 een voor deze groep passend taalniveau hebben.
- **Dubbele bezetting.**
- Daar waar het in de programma's noodzakelijk is, is een dubbele bezetting met in ieder geval een minimum van 15 contacturen per week leerkracht/onderwijsassistent-leerling.
- **Vroegschoolse educatie - professionalisering.**

Bij de professionalisering geldt dat:

- de scholing/professionalisering van de groepsleraar/ onderwijsassistent wordt uitgevoerd door een gecertificeerde trainer/instituut (CED en Stichting De Meeuw).
- De groepsleraren/onderwijsassistenten hebben aantoonbaar ( een certificaat of een bewijs van deelname) professionaliseringsactiviteiten in het kader van het VVE-programma gevolgd.
- minimaal 50% van de groepsleraren/onderwijsassistenten werkzaam in het vroegschoolse VVE-deel van de school hebben een certificering voor het VVE-programma of zijn deze aan het behalen.
- De groepsleraren/onderwijsassistenten hebben aantoonbaar (een certificaat of een bewijs van deelname) professionaliseringsactiviteiten in het van het observatie/registratieprogramma KIJK gevolgd.

Zie voor het pedagogisch beleidsplan van Stichting Groeibriljant de website [www.stichting-groeibriljant.nl](http://www.stichting-groeibriljant.nl).

## 2.2 Groepen 0, 1/2 & 3



Vanaf groep nul werken we met de met de VVE methode Kaleidoscoop. Bij deze methode staat actief leren centraal. De inhoud van het leerproces wordt gekoppeld aan vaste elementen van Kaleidoscoop, zoals de leeromgeving, dagschema, vooruit- en terugkijken.

### Taalonderdelen:

#### De Taallijn:

in groep 0 - 1/2 - 3 wordt bij elke thema een prentenboek/ verhaal Veilig Leren Lezen (VLL) aangeboden met behulp van de activiteitscyclus.

Een activiteitscyclus van de Taallijn voor kleuters heeft vijf fasen, waarin het centrale prentenboek een grote rol speelt. De fasen zijn:

- Introductie;
- interactief voorlezen;
- werken met verhalen;
- werken met leervragen;
- presentatie/evaluatie

Het prentenboek wordt meerdere malen voorgelezen gedurende het thema, zodat woordenschat, zinsconstructies en verhaalbegrip de kans krijgen zich te ontwikkelen. Een thema duurt drie weken. Bij de voorbereiding worden 20 basiswoorden aangeboden plus 20 woorden ter verdieping. Er worden verwerkingsactiviteiten aangeboden rondom mondelinge taal, woordenschat en geletterdheid.

Om alle facetten van de tussendoelen in de groepen 1/2 aan bod te laten komen, gebruiken we de methode 'BubbelDeBub'. Deze methode biedt oefeningen voor de auditieve en visuele taalontwikkeling. Deze oefeningen zijn zowel gekoppeld aan de thema's van 'BubbeldeBub' als die van de Taallijn. De thema's zijn terug te vinden in de jaarplanning.

Methode 'BubbelDeBub' gaat uit van de tussendoelen 'Beginnende Geletterdheid' van het Expertisecentrum Nederlands. Tevens wordt de methode aanbevolen door Expertisecentrum Nederlands in het Protocol Leesproblemen en Dyslexie. De methode biedt extra oefeningen voor leerlingen met een intensief arrangement en voor leerlingen met een LGF indicatie. De leerstofopbouw biedt de groepsleraar handvatten gerichte oefeningen in te zetten om de taalontwikkeling te stimuleren en te ontwikkelen.

Naast bovengenoemde methode worden de onderdelen uit 'KIIJK' van Bazalt ingezet voor mondelinge taal en beginnende geletterdheid. In deze onderdelen is een aanbod van activiteiten voor het samenstellen van een beredeneerd aanbod opgenomen.

We hebben zowel de Taallijn als de methode 'BubbeldeBub' in de jaarplanning opgenomen. Het beredeneerd aanbod van 'KIIJK' wordt opgenomen in de groepsplannen/ themaplanningen.

In groep 3 is de werkwijze van de Taallijn terug te vinden in de:

- woordenlijsten (20 basis en 20 verdiepingswoorden)
- wijze van voorlezen van (prenten)boeken

- thematafel
- woordwebben
- leeshoek
- themahoek
- auditieve en visuele analyse en synthese van woorden uit Veilig Leren Lezen (Maan Roos Vis)

### Woordenschatonderwijs:

in de Taallijn wordt veel aandacht besteed aan woordenschat (kernwoorden). Schoolbreed zijn de volgende afspraken gemaakt;

- Aantal woorden per week: Minimaal 25
- Woorden uit methodes: Taal op Maat, Spelling op Maat, voortgezet lezen, wereldoriëntatie en Wereld in Getallen, Bubbeldebub, taallijn, Veilig Leren Lezen, beredeneerd aanbod van KIJK
- Zichtbaar maken d.m.v. verschillende modellen
- Dagelijkse herhaling van 5 à 10 minuten
- Woordenlijsten mee naar huis geven
- Opslaan in digitale map

### Ontwikkeling van de luistervaardigheid

Met luisteren wordt hier de taak bedoeld van een luisteraar in hoofdzakelijk niet-interactieve mondelinge situaties. Luisteren is meer dan 'horen'; het vraagt meer verwerking van het gehoorde. Het kind denkt actief over wat hij hoort en verleent betekenis aan wat hij hoort. Luisteren vergt dus een cognitieve inspanning.

In ons onderwijs volgen we de volgende fasen van die actieve luistervaardigheid:

- Het gehoor: (een leerling maakt een aanwezige indruk; reageert op vragen, weet wat hij moet doen na de instructie, heeft contact met de leerkracht, kan geluiden lokaliseren in de klas) activiteiten in de klas zijn voorlezen en liedjes zingen.
- Luisterhouding: (een leerling kan rustig 10 minuten op zijn stoel zitten, reageert op wat andere leerlingen zeggen, reageert wanneer hij stil moet zijn) activiteiten in de klas zijn basisluisterhouding aanleren, goede voorbeeld geven bij het luisteren, verhalen vertellen.
- Kritisch luisteren: (een leerling kan de tekst van liedjes onthouden, kan drie/vier woorden nazeggen, kan ritmes van 3 of 4 elementen klappen, kan klanken synthetiseren) activiteiten in de klas zijn voorzeggen en nazeggen, auditieve analyse en synthese.
- Begrijpend luisteren: (een leerling kan antwoord geven op vragen tijdens de les, de leerling weet wat hij moet doen na de instructie) activiteiten in de klas zijn begrijpend luisteren strategieën aanleren (voorspellen, vragen bedenken, visualiseren, verbinden), woordenschattoefening (theorie van Verhallen).
- Instructiebegrip: (een leerling let tijdens de instructie op, kan vragen van de leerkracht goed beantwoorden, een leerling maakt weinig fouten tijdens de verwerking) activiteiten in de klas zijn lessen volgens het directe instructiemodel. (uit de ontwikkeling van de luistervaardigheid – Harry Janssens). Hierbij gebruiken we de map Begrijpend luisteren en Woordenschat van het CPS: Om het begrijpend



luisteren op een hoger plan te tillen gebruiken we ook de map Begrijpend luisteren en Woordenschat(CPS). Deze aanpak past goed in het verlengde van de Taallijn. We koppelen aan elk thema een prentenboek. De strategieën uit deze map bevorderen niet alleen de woordenschat maar er ontstaat ook een stevige doorlopende lijn tussen begrijpend luisteren en begrijpend lezen. Met als resultaat beter lezende kinderen en de presentaties op het vlak van begrijpend lezen verbeteren. Met behulp van deze aanpak worden de kinderen gestimuleerd om over de inhoud van de tekst na te denken.

### Fonemisch Bewustzijn

Voor veel van onze leerlingen is fonemisch bewustzijn niet eenvoudig. Fonemen worden vrijwel nooit spontaan geleerd. Echter dit hebben ze wel nodig bij het leren lezen. Elke dag wordt daarom in groep 0 - 1/2 - 3 een korte oefening gedaan uit de map: fonemisch bewustzijn van het CPS. Groep 3 doet dit tot de herfstvakantie en gaat daarna over op de oefeningen van VLL

### Aanvankelijk lezen

Aan de hand van de Lees- schrijfproef van Ontdekkend leren lezen en het leervoorwaardenonderzoek van H Janssens wordt bepaald of een kind kan starten met het leesproces. Hierbij gebruiken we de methode VLL. Voorwaarde hierbij is dat een leerling van groep 2 gemotiveerd is.

## 2.3 Groep 3



In groep 3 wordt er gewerkt met de methode 'Veilig Leren Lezen ( VLL ) KIM versie'. Dit is een taal/leesmethode voor aanvankelijk lezen. De methode bestaat uit 12 kernen.

De leerlingen leren per Kern nieuwe letters die samen een woord vormen waar een afbeelding bij hoort. De kinderen leren lezen door de letterkennis te automatiseren en door de woorden te "hakken en plakken" (analyseren en synthetiseren). Dit wordt de elementaire leeshandeling genoemd. Het Veilig & Vlot boekje vormt een belangrijk hulpmiddel om het lezen steeds meer te automatiseren. Het boekje bestaat uit wisselrijen, die dagelijks individueel en klassikaal (koor, door en voor) geoefend worden.

Na iedere Kern volgt er een individuele leestoets van wisselrijen. De leerling leest zoveel mogelijk woorden in 1 minuut. Aan de hand van deze uitslag wordt het niveau bepaald voor de volgende Kern.

Een les 'Veilig Leren Lezen' wordt gestart met een klassikale instructie in de kring. Vervolgens gaat de helft van de groep aan de verwerking beginnen in de werkboekjes van "Veilig leren lezen". De andere helft werkt aan de weektaak (circuitmodel). Ook in de weektaak wordt gewerkt aan onderdelen van taal. Na een half uur wordt er gewisseld. Na de verwerking van VLL werken de kinderen zelfstandig in de letterzetter en woordzetter. Iedere leerling werkt op zijn eigen niveau (tempo). Per week wordt gekeken, wat in de weektaak wordt aangeboden. Dit kan een verdieping op de aangeboden leerstof zijn of een andere verwerking van de leerstof. Op de weektaak staat elke week het werken met de software Zoem van de methode.

In de instructiegroep wordt er gelezen in de leesboekjes. Op de dagplanning is het lezen in de leesboekjes en andere lees oefeningen gepland voor de middagen. (Zie het rooster). Bij elke kern wordt een woordenlijst behandeld. Dit zijn woorden uit de methode en uit de leesboeken behorend bij de kern.

Er zijn extra materialen bij de methode waarmee de leerlingen gedifferentieerd kunnen werken:

- Computerprogramma 'Zoem': het oefenen van lezen via het online computerprogramma
- Klikklak boekjes
- Ringboekjes
- Letterzetter: kopieerbladen die oefenstof bevatten voor technisch lezen en spellen bij kern 1 t/m 6.
- Woordzetter: kopieerbladen die oefenstof bevatten voor technisch lezen en spellen bij kern 7 t/m 12.
- Speelleeset: met de Speelleeset van Veilig leren lezen werken de leerlingen op speelse wijze aan hun leesvaardigheid.
- Lettermuur: met de lettermuur verkennen leerlingen de klank van een bepaalde letter én breiden ze hun woordenschat uit.

Ook woordenschat, begrijpend lezen en spellen zijn deelgebieden die aan de orde komen in de methode 'Veilig Leren Lezen'.

## 2.4 Groepen 4 t/m 8

In de groepen 4 t/m 8 wordt er gewerkt met de volgende 4 methoden:

- Taal op Maat
- Spelling op Maat
- Station Zuid
- NieuwsbegripXL
- Blits

### Taalonderwijs: de methode 'Taal op Maat'



Sinds schooljaar 2014-2015 werken we met de methode 'Taal op Maat'. Deze methode voldoet aan de referentieniveaus voor taal. Doel is leerlingen te helpen taalniveau 1F (het fundamenteelniveau is het minimumniveau van een vaardigheid) te behalen. Leerlingen die dat aan kunnen, maken de stap naar 1S en 2F (het streefniveau daagt leerlingen uit zich verder te bekwamen in taalvaardigheden). De methode behandelt lesstof op basis van kennismaken, begrijpen en oefenen.

Niveau	Fundamentele kwaliteit	Drempel
1F en 1S	Eind primair onderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo en mbo-2 en mbo-3	Van vmbo naar mbo of havo en van mbo-3 naar mbo-4
3F	Eind mbo-4 en havo	Van havo en mbo-4 naar ho
4F	Eind vwo	van vo naar wo

### **De methode werkt aan vier taaldomeinen:**

- Woordenschat: woorden leren, gebruiken en onthouden
- Kijk op taal: klanken, woorden, zinnen en taalgebruik
- Luisteren en spreken: luistervaardigheid, sociaal-communicatieve vaardigheden, gevarieerde woordenschat gebruiken, presentaties, non verbale communicatie
- Schrijven: goed en mooi formuleren, creatief schrijven, het schrijven van zakelijke brieven, fictie-teksten, informatieve teksten, instructies en betogende teksten.

### **Opbouw van een les**

De lessen worden volgens het directe-instructiemodel gegeven en zijn opgebouwd uit een leerkrachtgestuurde les (taalboek) en een zelfstandig werkenles (werkboek).

### **Instructie en verlengde instructie**

De instructie is gekoppeld aan het lesonderdeel 'uitleg'.

De verlengde instructie is gekoppeld aan opdracht 2.

Taal op maat hanteert convergente differentiatie. Binnen de lessen – in het taal- én werkboek - is op opdrachtniveau differentiatie mogelijk via:

- verlengde instructie
- tempodifferentiatie
- niveaudifferentiatie voor taalzwakke, taalsterke en plusleerlingen

### **Spellingonderwijs: de methode 'Spelling op Maat'**



#### **Auditieve didactiek**

De didactiek van Spelling op maat stelt de klank centraal. In eerste instantie luisteren leerlingen naar klanken en vertalen ze die naar tekens. Het uitgangspunt is dus auditief. In de groepen 4 t/m 8 wordt dit principe aangevuld met een aantal spellingsregels. Leerlingen leren dus met de methode regels toepassen en in veel mindere mate leren zij dicteewoorden uit hun hoofd.

### **Directe instructie**

De opbouw van de lessen verloopt volgens het directe-instructiemodel. Eerst herhalen leerlingen met een 5 woordendictee eerder behandelde spellingscategorieën. Daarna wordt de nieuwe categorie geïnstrueerd. Vervolgens oefenen leerlingen individueel en in duo's, waardoor er tijd ontstaat voor verlengde instructie aan de zwakkere spellers.

### **Een icoon voor elke spellingscategorie**

Spelling op maat zet voor de consolidering van de spellingscategorieën het visuele geheugen van leerlingen in. Elke categorie heeft een eigen icoon. Woorden op –tie worden bijvoorbeeld gekenmerkt door het icoon 'politie'. Deze iconen komen voor op kaarten, in de digibordsoftware en in het 'Spellingsmaatje' (een overzichtsboekje waarin de leerlingen veel opzoeken met als kapstok: de categorie-iconen). De spellingskaarten hangen ter ondersteuning in het klaslokaal. Op deze manier combineren de leerlingen hun auditieve en hun visuele geheugen om beter te leren spellen.

### **Veranderlijke en onveranderlijke woorden**

De werkwoordspelling wordt in de leerjaren 5 tot en met 8 aangeboden.

De onveranderlijke woorden zijn onderverdeeld in categorieën en worden in groep 4 tot en met 8 systematisch aangeboden:

- luisterwoorden, zoals 'kip' of 'poes'
- luisterwoorden met vaste klankgroep, zoals 'haai' of 'beer'
- weetwoorden, zoals 'geit' of 'pauw'
- regelwoorden, zoals 'circus'

Per categorie hanteert Spelling op maat een stappenplan om de woorden aan te leren.

In Spelling op maat wordt in de basislessen de complete spelling behandeld, CITO-conform, daar wordt op onderdelen zelfs 3F gehaald. Voor leerlingen die daar moeite mee hebben is er de verlengde instructie, de herhalingslessen en de remediërende kopieerbladen per spellingscategorie.

### **Voortgezet technisch lezen onderwijs: de methode 'Station Zuid'**



**Kerdoel 9 van het basisonderwijs stelt dat leerlingen 'plezier moeten krijgen in het lezen van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten'.**

Tijdens de lessen voortgezet technisch lezen in de groepen 4 t/m 8 wordt er aandacht aan 2 leerlijnen van lezen besteed. Enerzijds de leerlijn technisch- en vloeiend lezen, waarbij de leerlingen de technische vaardigheden aangeleerd krijgen om verhalende en informatieve teksten te kunnen lezen. Anderzijds willen we met de leerlijn leesbevordering de interesse en zin in lezen stimuleren.

## Leerlijn technisch- en vloeiend lezen

Elke les werken alle kinderen aan hetzelfde lesdoel. De verwerking gebeurt gedifferentieerd met werkboeken op 1-, 2- en 3-ster niveau. Differentiatie vindt plaats na de groepsinstructie tijdens de fase van zelfstandige verwerking en verlengde instructie. Op deze manier wordt de groep bij elkaar gehouden en kunnen leerlingen van elkaar leren, terwijl ze tegelijkertijd de leerstof afgestemd op hun behoefte verwerken.

Er wordt gewerkt met een vaste lesopbouw en steeds terugkerende, herkenbare werkvormen.

Bij het aanleren van nieuwe leesmoelijkheden en de automatisering ervan worden de volgende werkvormen in de lessen gehanteerd:

- **Oefenen op letter-, woord-, zins- en tekstniveau**

Het goed en vlot lezen van woorden en het vloeiend lezen van teksten hangen sterk met elkaar samen. De problemen met vloeiend lezen kunnen voor een groot deel worden verklaard door de moeilijkheden met vlotte herkenning van losse woorden. Daarom wordt er ook aandacht besteed aan het lezen van losse woorden. Dit helpt leerlingen om woordrepresentaties op te slaan in het geheugen. Het oefenen op woordniveau bij zwakke lezers leidt echter niet automatisch tot vloeiend lezen op tekstniveau. Om teksten goed en vloeiend te leren lezen met begrip moeten leerlingen het lezen van woorden ook in zinnen en teksten oefenen.

- **Aandacht voor woordstructuur**

Woordherkenning verloopt efficiënter en sneller als woorden niet letter voor letter worden gedecodeerd, maar als gebruik wordt gemaakt van grotere eenheden en terugkerende letterpatronen. Dat betekent dat instructie niet alleen gericht moet zijn op het hele woord, maar ook op de woordstructuur en de eenheden binnen woorden.

- **Connectrijen**

Woordrijen met meer variatie in letters en letterposities (huis-haas-baas-buisbui) dwingen de leerling om de aandacht op de letters op verschillende plaatsen in het woord te richten. Er zit geen voorspelbaar patroon in het rijtje, waardoor raden hier geen succesvolle strategie is. De leerlingen worden min of meer gedwongen elk woord in het rijtje te decoderen (lezen).

- **Markeren in teksten**

Het verhogen van de leessnelheid moet in stapjes gebeuren. Sommige leerlingen gaan door tempoverhoging naar woorden raden. Bij deze leerlingen is een stapje terug in tempo nodig. Om het leestempo te verlagen kun je een leerling van tevoren moeilijke letters, lettercombinaties of woorden in een tekst laten markeren. Dit kan de leerling het best zelf doen in de voorbereidingsfase van het hardop lezen van een tekst. Op deze manier krijgt de leerling inzicht in de leesmoelijkheden.

- **Samen lezen**

Bij het samen lezen leest de groepsleraar samen met de leerling een tekst. De groepsleraar ondersteunt het leerling bij het lezen, geeft het goede voorbeeld en kan

zo nodig het tempo verhogen dan wel verlagen. Ook lezen leerlingen samen. Ze geven elkaar feedback en leren van elkaar. Tevens zorgt het voor afwisseling tijdens het lezen en vergroot het de betrokkenheid van beide lezers.

- **Hardop lezen**

Hardop lezen biedt een aantal voordelen voor zwakke en beginnende lezers: de volledige analyse van letters in klanken vereist actieve verwerking, die de koppeling tussen klanken en letters versterkt. Bovendien geeft hardop lezen de kans leesfouten te ontdekken, zowel door de leerling als door de groepsleraar. Voornamelijk voor lezers die veel woorden fout lezen en vooral een radende leesstrategie hanteren, is directe terugkoppeling door de groepsleraar van belang. In de begeleiding staat daarom hardop lezen centraal. Dat betekent echter niet dat zwakke lezers altijd samen met de groepsleraar hardop moeten lezen: stillezen of het lezen in tweetallen kunnen gehanteerd worden als oefenvormen om het leesniveau op peil te houden.

- **Herhaald lezen**

Herhaald lezen van woorden en teksten is een krachtig middel om de vlotheid en het vloeiend lezen te verbeteren. Herhaald lezen van doorlopende tekst kan leiden tot verbeteringen in accuratesse, het vloeiend lezen en leesbegrip. De groepsleraar kan dezelfde tekst herhaald laten lezen. Het herhaald lezen van eenzelfde tekst maakt het mogelijk direct, op korte termijn, de voortgang in snelheid te laten ervaren en inzichtelijk te maken.

- **Eerst goed, dan snel (tempoverhoging)**

De begeleiding van de groepsleraar richt zich in eerste instantie op het juist ontsleutelen van woorden. Zodra het kind de letters goed kan benoemen en woorden accuraat leest, oefent de groepsleraar met de leerling het lezen van woorden op tempo. Ook als woorden goed gelezen worden, blijven sommige leerlingen alle woorden letter voor letter lezen en komen ze niet tot directe woordherkenning. Het leestempo moet dan verhoogd worden, maar zonder dat de leerling hierdoor meer fouten gaat maken.

- **Flitsen**

Flitsen houdt in dat woorden één voor één kort getoond worden om de woordherkenning te versnellen. Door de korte presentatietijd wordt de leerling gedwongen het woord snel, in één keer te lezen. Hierbij willen we benadrukken dat de tempoverhoging niet ten koste mag gaan van de accuratesse.

## Leerlijn leesbevordering

In de lessen leesbevordering komen de volgende elementen naar voren, te weten:

- boeken onder de aandacht brengen (kiezen):  
In de leesbevorderingslessen van Station Zuid wordt verschillende boeken en teksten aangeboden. De leerlingen gaan vervolgens actief aan de slag met het keuzeprocess. Aan de hand van opdrachten in het lesmateriaal denken ze na over verschillende genres, presenteren ze boeken aan elkaar en discussiëren erover;
- leerlingen veel en gevarieerd laten lezen (lezen)  
In het lesmateriaal staan boekfragmenten, boekentips en bijbehorende opdrachten. Door samen boekfragmenten te lezen en te bespreken worden de leerlingen

gestimuleerd om kennis te maken met boeken binnen hetzelfde genre, dezelfde stijl of van dezelfde auteur;

- leerlingen leeservaringen laten delen (reageren)  
In de lessen leren leerlingen te discussiëren over boeken, elkaars kennis over boeken vergroten en zo een persoonlijke leesmaak te ontwikkelen;
- leesbeleving en vrij lezen  
De leerlingen luisteren een paar keer per week op het digibord naar een aflevering van 'De Brandweerclub', een vervolgverhaal dat speciaal voor Station Zuid is geschreven. Het 'vrij lezen' (zelfgekozen boeken/ teksten) heeft een vaste plaats in het lesprogramma (o.a. opgenomen in de weektaak). De vernieuwde schoolbibliotheek zal een belangrijke plek in de school hebben.

## Begrijpend leesonderwijs: NieuwsbegripXL

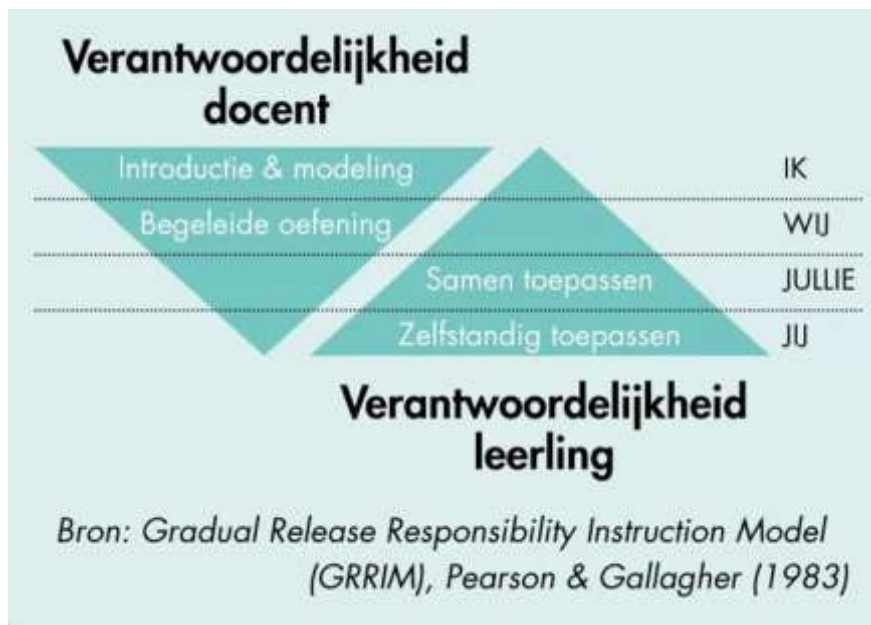


De methode 'NieuwsbegripXL' werkt aan de volgende kerndoelen:

- Nederlands Mondeling onderwijs;
- Schriftelijk onderwijs en
- Taalbeschouwing, waaronder strategieën.

In de groepen 4 t/m 8 wordt er gewerkt met de methode 'NieuwsbegripXL'. Elke week staat er een tekst klaar over een actueel onderwerp. Aan de teksten zijn leesbegrip- en woordenschattoefeningen gekoppeld, met als doel leerlingen strategisch te laten lezen. De actualiteit motiveert leerlingen om de tekst te lezen. Bij het werken met Nieuwsbegrip is een belangrijke rol weggelegd voor groepsleraren. Door het 'hardop-denkend' voor te doen

hoe hij als leesexpert een tekst aanpakt, laat hij zien hoe hij een leesstrategie gebruikt om de tekst te doorgronden. Dit wordt 'modelen' genoemd. Deze werkwijze is gebaseerd op onderstaand **GRRIM model**.



De leerkracht doet hardop voor	<b>Ik</b> doe het
Begeleide oefening: samen toepassen	<b>Wij</b> doen het
Leerlingen passen het toe (in duo's?)	<b>Jullie</b> doen het samen
Leerlingen passen het zelfstandig toe	<b>Jij</b> doet het alleen

#### De stappen voor het modelen, zien er als volgt uit:

1. Ik lees .....
2. Ik zie .....
3. Ik weet dat .....
4. Dus ik denk .....

Nieuwsbegrip biedt bij iedere leesstrategie 'digibordtools' aan.

Nieuwsbegrip gaat uit van de volgende didactische principes:

- Leerlingen zijn gemotiveerd om te lezen door eigen inbreng en actualiteit
- Nieuwsbegrip biedt 'evidence based' strategieën voor begrijpend lezen
- Een stappenplan is een hulpmiddel om de strategieën in samenhang te gebruiken
- Leerlingen passen strategieën vaak toe met automatisering en transfer als doel
- Een leesaanpak waarbij een expert hardop denkt, draagt bij aan beter tekstbegrip
- Leerlingen leren van elkaar



- Sleutelschema's ondersteunen tekstbegrip
- Veel aandacht voor woordenschat
- Leerlingen breiden hun kennis van de wereld uit

Met Nieuwsbegrip oefenen leerlingen de volgende **leesstrategieën**:

- voorspellen
- ophelderen van onduidelijkheden
- samenvatten
- vragen stellen
- relaties/verwijswoorden

Deze strategieën voor begrijpend lezen vormen ook de basis van een stappenplan wat leerlingen gebruiken bij het lezen van de teksten. Een zesde strategie, visualiseren, komt steeds aan de orde in de opdracht waarbij leerlingen een sleutelschema van de tekst moeten invullen.

**Een les Nieuwsbegrip is als volgt opgebouwd:**

Er wordt gewerkt met een **powerpoint** voor elke les, waarin er aandacht besteed wordt aan:

- Het **leesdoel**: Wat wil je bereiken/kunnen met of na het lezen van deze tekst. Het gaat om het resultaat van het begrijpend lezen: Ik snap de inhoud en ik kan ermee aan de slag.
- de **leesstrategie**: Hulpmiddel om gemakkelijker een tekst te begrijpen (wat zet je in om de tekst of het gedeelte van de tekst te begrijpen).
- Het **lesdoel** (leesdoel + leesstrategie) omzetten naar concreet gedrag in onderstaande tabel (T-schema)

Wat je zien, horen en merken wilt bij de leerlingen:

<b>(Les)doel: Ik leer de tekst samenvatten, door de hoofdgedachten uit elke alinea te halen.</b>		
<b>Wat wil ik zien?</b>	<b>Wat wil ik horen</b>	<b>Wat wil ik merken?</b>
- Belangrijke stukken in de tekst markeren.  - Vraagtekens in de tekst zetten als je een stuk in de tekst niet begrijpt.	- Actief hardop lezen en denkpauzes nemen na elke alinea/stukje in de alinea.	- Over de inhoud van de tekst met je maatje(s) praat/overlegt.  - Samen nadenken over de sleutelvragen.

*Deze tabel wordt letterlijk zo opgenomen in de powerpoint elke les! (T schema)*

- Woordenschat: lijst bij de teksten wordt aan de hand van illustraties en dergelijke verduidelijkt
- Modellen van de tekst volgens het GRRIM model (ik/ wij/ jullie/ jij)

**Neem mee in je lessen:** Zeker 30 minuten

- Actief lezen door de lln, één leest de andere stellen vragen
- Modellen door de lk, maar niet te lang! (alleen bij extra instructie langer)
- Opdrachten kosten veel tijd, maak een selectie

- Teksten op niveau, liever hoger. LIn moeten juist puzzelen met de teksten; leren nadenken en bedenken 'hoe zit dat nou?'
- Korte instructie ook bij de zwakkere, daarna aan de slag zodat jij een rondje kan maken door de klas.

**De tekstniveaus zijn als volgt ingedeeld:**

<u>Niveautekst</u>	<u>Geschikt voor groep</u>	<u>AVI- of Functionerings-niveau</u>	<u>2.0 toets</u>	<u>3.0 toets</u>	<u>Referentieniveau</u>
AA tekst	4	AVI E3-E4			
A tekst	5 & 6	M5 - M7	Vs tot 43	vs tot 186	
B tekst	7 & 8	M7 - >M8	Vs 44-67	vs van 187 tot 226	1F
C tekst	Betere lezers groep 8 (verdiept arrangement)	>M8 (havo en vwo lIn)	Vs > 68	vs >227	2F

Vanaf schooljaar 2021-2022 zal er een abonnement op het programma 'Begrijpend lezen Extra' genomen worden. Dit programma voorziet in andersoortige teksten met CITO vraagstelling, waaronder ook gaten teksten, voor de lessen begrijpend lezen.

**Manieren van differentiëren:**

- tekstniveau
- Opdrachtreductie
- Pre-teaching (tekst mee naar huis geven)
- Woordenschat
- Filmpje vooraf (niet altijd)
- Filmpje na het voorspellen
- Activatie voorkennis
- Modelen meer of minder
- Meer of minder strategie. Betere leerlingen hebben geen strategieles nodig, aan de slag met de inhoud

**Remedial teaching:**

Diagnose op:

- Werkhouding
- Woordenschat (cito)
- kennis v.d. wereld
- strategie-oefening
- dyslexie
- technisch leesniveau (AVI/DMT)
- gesprek: laten verwoorden, dan hoor je waar het kind moeite mee heeft

### **Zeer zwakke leerlingen (eigen leerlijn/OPP)**

- Pre-teaching op tekstniveau/ ws-niveau
- Filmpje vooraf (niet altijd, verraad teveel)
- Activatie voorkennis
- Makkelijkere tekst

### **Tips bij Cito begrijpend lezen 3.0:**

#### **Wat mag niet:**

- Toets voorlezen

#### **Wat mag wel:**

- Een M6 toets bij een leerling uit groep 7 afnemen
- Toets voor laten lezen bij dyslectische leerling
- Vergroten van tekst
- Tekst in delen laten maken

#### **Analysestappen:**

1. Welk vaardigheidsniveau heeft een leerling?
2. Klopt die score? (bekijk trendontwikkeling en pas eventueel aan)
3. Bepaal welk tekstniveau past bij een leerling (groep 6 t/m 8) (bij een iets lagere vs, de II toch met de moeilijker tekst mee laten doen)
4. Bepaal welke (max. 5) leerlingen in een instructiegroep zitten (die groep is homogeen)
5. Verdeel de rest in heterogene groepjes van 3 leerlingen met tussen de 15 en 22 vs verschil (dit is max. een jaar ontwikkelingsverschil tussen de sterkste en zwakste lezer in het groepje). Voor Cito 2.0 is dit een verschil tussen de 8 en 12 punten in vs. Één sterke leerling, twee iets minder sterke leerlingen.

#### **Neem verder mee:**

- Observaties tijdens de lessen
- Concentratie (tijdens de lessen en tijdens de toets)
- Evt. diagnostisch gesprek Ik – II
- Niet nuttig op te analyseren in categoriën, je gebruikt verschillende strategieën, het gaat om algemeen begrijpend lezen
- Analyse op school-/groeps-/leerlingniveau, maar een toets uitpluizen kan niet met Cito begrijpend lezen
- Je kunt wel soort vragen oefenen (toetsvraaglessen van Nieuwsbegrip)

#### **Let op:**

De groei in groep 6 t/m 8 op de E-toetsen is niet altijd hoog. Het gaat vaak met horten en stoten. Volg dan alleen de M of E toets.

### **Studerend leesonderwijs: Blits**



Met de methode 'Blits studievaardigheden' leren leerlingen informatiebronnen vinden, lezen, begrijpen en verwerken. Deze methode zetten we in in de groepen 6, 7

en 8 om de leerlingen nog meer klaar te stomen voor de entreetoets CITO en de centrale eindtoets CITO.

### **Studievaardigheden**

Tegenwoordig is informatie overal te vinden, zeker op internet. Maar hoe zoek je gericht? Waar vind je de juiste informatie en hoe verwerk je deze informatie? Onderzoek toont aan dat kinderen hier niet zo vaardig in zijn als vaak wordt gedacht.

Niet alleen op internet, maar ook in het voortgezet onderwijs krijgen leerlingen veel informatie te verwerken.

### **Oefenen van studievaardigheden**

Met de methode Blits leren leerlingen via de vier onderdelen van studievaardigheden (studieteksten, informatiebronnen, kaarten, schema's, tabellen en grafieken) allerlei informatiebronnen te lezen, verwerken en begrijpen.

Blits bereidt ze zo voor op de overload aan informatie in deze tijd, én in hun verdere (school)carrière.

### **Opbouw van een jaar**

Blits biedt een programma van 1 les per week. In totaal zijn er 32 lessen per leerjaar. Een les duurt ongeveer 45 minuten. De leerstof is verdeeld in 4 lesblokken van 8 lessen. Elk lesblok wordt afgesloten met een toets. De lessen van een lesblok zijn opgebouwd rond een thema, bijvoorbeeld: piraten, wintersport, de dierentuin, etc.

### **Opbouw van een blok**

In een lesblok van 8 weken worden alle vier de onderdelen van studievaardigheden steeds in dezelfde volgorde behandeld. Aan het einde van het blok komen alle onderdelen terug in de toets die het blok afsluit.

## **2.5 Afspraken rond toetsregistratie**

### **2.5.1 Taal op Maat toetsen**

#### **Soorten toetsen**

2 type toetsen: domeintoetsen (2X: afname januari en juni)  
Thematoetsen (8X: les 17 met extra vragen voor taalsterkere lln)

**Optioneel: Tussentoetsen (op de helft van elk thema): zie digibordsoftware**

Het volgende is afgesproken rond het onderdeel 'schrijven' uit de domeintoetsen:

- Groepen 4 t/m 6: Voor het eerste deel(deelA) de schrijfoopdracht niet, dit onderdeel wordt uit de lessen gehaald
- Groepen 7 & 8 nemen de schrijftoets wel af

Voor het onderdeel Woordenschat uit de domeintoetsen:

- Onderdeel wordt in alle groepen afgenomen

Alle toetsen worden in het rapport vermeld. De toetsgegevens kunnen geregistreerd worden in het papieren LVS of direct in het digirapport.

## Normering

Normering thematoetsen vanuit Noordhoff: 60% - 80% normering

TOM	Beoordeling		Thematoetsen	
	Basis			Vervolg
Score	Woordenschat	Kijk op Taal		
100%	10	10		Verrijkingsles
90%	9	9		Verrijkingsles
80%	8	8		Verrijkingsles
70%	7	7		Verrijkingsles
60%	6	6		herhalingsles
50%	5	5		herhalingsles
40%	4	4		herhalingsles

**Dus betekent dit het volgende:**

Normering digirapport	Notatie Augustinus digirapport
<b>GOED</b>	≥ 80%
<b>GOED/VOLDOENDE</b>	79 - 75%
<b>VOLDOENDE</b>	74 - 60%
<b>VOLDOENDE/ONVOLDOENDE</b>	59 – 55%
<b>ONVOLDOENDE</b>	<=50%

Er zijn 3 domeintoetsen, te weten:

- Schrijven: voor deze toets krijg je 2 cijfers, namelijk voor: taalverzorging en schrijfopdracht.  
Voor taalverzorging: elke vraag/ opdracht verdient 1 punt. In totaal 10 punten te verdienen. 80% - 60% normering (80% en hoger is goed enz.) van toepassing.  
Voor de schrijfopdracht zijn er 5 criteria vastgesteld in de toets. Voor elk criterium ontvangt de leerling 2 punten. 80% - 60% normering van toepassing.
- Spreek- en luisteren: elke vraag 1 punt: 80% - 60% normering
- Woordenschat: 80% - 60% normering van toepassing

### **2.5.2 Spelling op Maat toetsen**

#### Soorten toetsen

Er zijn 3 soorten toetsen, te weten:

- 5-woordendictee (begin van elke instructieles): woorden die al een tijd geleden aan bod zijn geweest: dit dictee telt niet mee voor het rapport. Het is bedoeld als oefendictee.

- Woorddictee (instructie categorie): controle middel en leeractiviteit. Dit dictee telt niet mee voor het rapport. Het is bedoeld als oefendictee
- Controledictee: normering uit de handleiding hanteren voor: **blok en spellingsmoeilijkheden die eerder al aangeboden zijn (de zwarte normering uit de handleiding)** ⇒ foutenanalyse. Toetsen met juiste woorden: zie Noordhoff website

## Normering

Normering controledictees vanuit Noordhoff omzetten naar het digirapport:

Spelling op Maat Waardering	Cijfer	Notatie Augustinus digirapport	Percentage
<b>goed</b>	10	5	100%
	9	5	95%
	8	5	90%
<b>Voldoende/goed</b>		4	85%
<b>Voldoende</b>	7	3	80%
	6	3	60%
<b>Voldoende/onvoldoende</b>		2	55%
<b>onvoldoende</b>	5	1	50%
	4	1	≤40%

Werkwoordspelling: een kopieerblad wordt als toets gebruikt.

### 2.5.3 Nieuwsbegrip toetsen

Toetsing en voortgangsmonitoring

Voor het inzicht in de beheersing van de leesstrategieën:

- Strategietoetsen (BASIS)

Voor het volgen van vorderingen door het jaar heen:

- Sneltoetsen informatieve teksten (BASIS): geen normering
- ~~Bloklessen (BASIS) normering 60%=v 80%=g (alle strategieën)~~
- Toetsen Informatieve + andere teksten (TIAT) = genormeerd 60%=v, 80%=g
- Strategie-toets (is genormeerd, wel onhandig) eventueel
- Woordenschattoets optioneel, n.a.v. woordenschatles, als check te gebruiken (Papieren verwerking)

### **Bloklessen zijn gewijzigd email van 08/03/2018 CED Nieuwsbegrip**

Zoals u heeft gemerkt, zijn de bloklessen veranderd. Sinds 2013 adviseren wij om de bloklessen niet als toets te gebruiken. Dit omdat de bloklessen niet getest kan worden op validiteit en betrouwbaarheid, zoals dat met een 'echte' toets wel gebeurt. Deze toetsen worden eerst afgenomen op een grote groep leerlingen, waarna een normering kan worden vastgesteld. De bloklessen daarentegen wordt ontwikkeld als een gewone les, zonder normeringsonderzoek.

### Waarom is de 'oude' opzet van de blokles veranderd?

Uit recent onderzoek naar begrijpend lezen komt naar voren dat reflectie op het eigen leesgedrag belangrijk is om vooruitgang te boeken in de leesontwikkeling. Het eind van een blok, waarin alle leesstrategieën een keer aan bod zijn gekomen, is daar een goed moment voor.

Daarnaast ging de blokles in de oude vorm al enige jaren mee. Uit ons gebruikersonderzoek is naar voren gekomen dat leerkrachten en leerlingen behoefte hadden aan een nieuwe opzet en nieuwe werkvormen.

Wilt u de vorderingen van de leerlingen volgen, dan kunt de volgende toetsen van Nieuwsbegrip afnemen:

- Sneltoetsen (elke 6 weken, met een licentie Nieuwsbegrip Zilver ook digitaal af te nemen)
- TIAT-toetsen (in november, februari en mei)
- Strategietoetsen (in oktober en maart)

Met Nieuwsbegrip Zilver heeft u dan elf toetsmomenten in een schooljaar. Om leerlingen voor te bereiden op de Cito begrijpend lezen heeft Nieuwsbegrip een aparte les op niveau A en B ontwikkeld: 'toetsvragen lezen'. Deze les vindt u onder 'basismateriaal' (links in het menu), tabblad 'tekstsoortenlessen'.

#### 2.5.4 Station Zuid toetsen

Tempotoetsen worden gebruikt om 1, 2, of 3 sterren indeling te maken.

Digirapport:

AVI: het Avi niveau vb E7 is voor groep 6 een goed (5-score)

In het digirapport worden de toetsgegevens van Station Zuid niet vermeld. De reden hiervoor is dat er een grote discrepantie tussen AVI en CITO DMT enerzijds is en anderzijds de toetsuitslagen van Station Zuid. De uitslagen van Station Zuid zouden meer een beroep doen op begrijpend lezen.

#### Soorten toetsen

Er zijn 3 soorten toetsen, te weten:

- Tempotoets: klassikale (**schriftelijke**) toets. De tempotoets is opgezet naar analogie van de CITO toets technisch lezen.
- Woordtoets: scoort een leerling gemiddeld of laag op de tempotoets, dan kan er doorgetoetst worden met de (mondelijke) diagnostische woord- en teksttoets
- Teksttoets

#### Normering

**De normering van de tempotoets is als volgt:**

De score wordt bepaald door van het gelezen aantal toetsitems het aantal foute antwoorden af te trekken. De toets wordt als goed beoordeeld als er een score van 80% of hoger wordt behaald.

Voor het Augustinus-digirapport wordt uitsluitend AVI en CITO DMT ingevuld.

**De normering van de woordtoets is als volgt:**

Alleen de ★ en ★★ leerlingen maken deze toets!

Leerlingen die meer dan 45 seconden over 30 woorden doen, vallen in de ★-groep.

Gemiddelde leerlingen lezen 1,5 woord per seconde.

**Deze toets wordt niet opgenomen in het digirapport!!!**

★:	★★:
≥ 45 seconden	< 45 seconden
≥ 3 fouten	< 3 fouten

**De normering van de teksttoets is als volgt:**

Aan de teksttoets is geen tijd- en foutennormering verbonden! Alleen de ★ en ★★ leerlingen maken deze toets!

Conclusies uit de observaties kunnen zijn:

**Correctheid:**

- het kind leest willekeurig veel fouten
- het kind leest veel doelwoorden fout

**Tempo:**

- het kind leest te snel
- het kind leest te langzaam

**Vloeiend lezen:**

- het kind leest zonder of met verkeerde intonatie

**Deze toets wordt niet opgenomen in het digirapport!!!**



### 3 Woordenschatonderwijs

#### 3.1 Afspraken rond woordenschatonderwijs op de Augustinusschool

De volgende afspraken zijn vastgelegd:

- Aantal woorden dat per week aangeleerd wordt: 25
- De aangeboden woorden zijn afkomstig uit de methoden: BubbeldeBub, De Taallijn, Veilig Leren Lezen, Taal op Maat, Spelling op Maat, Station Zuid (voortgezet lezen), Nieuwsbegrip, wereldoriëntatie en Wereld in Getallen
- De woorden worden zichtbaar gemaakt d.m.v. verschillende modellen (Verhallen)
- Dagelijks worden de woorden gedurende 5 à 10 minuten herhaald
- De woordenlijsten worden mee naar huis gegeven in de groepen 1 t/m 8 (aan het einde van het taalblok)
- De woordenlijsten hoeven niet opgeslagen te worden. De methoden zijn namelijk leidend

Deze afspraken zijn onder andere tot stand gekomen na een aantal teamtrainingen 'Woordenschatonderwijs' uit schooljaar 2014-2015. Hieronder is de presentatie van deze teamtrainingen opgenomen.

#### 3.2 Powerpointpresentatie teamtraining 'Woordenschatonderwijs' 2014-2015

**Geschatte receptieve woordenschat van Nederlandse en allochtone kinderen in het basisonderwijs (Vermeer, 2005)**

	4 jr	6 jr	8 jr	10 jr	12 jr
<b>Ned.</b>	<b>3000</b>	<b>4500</b>	<b>6000</b>	<b>11.000</b>	<b>17.000</b>
<b>Turks/ Marokk</b>	<b>1000</b>	<b>2600</b>	<b>4200</b>	<b>6000</b>	<b>10.000</b>
<b>Versch.</b>	<b>2000</b>	<b>1900</b>	<b>1800</b>	<b>5000</b>	<b>7000</b>

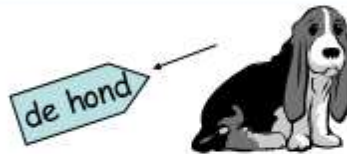
Uit: Met woorden in de weer, M. Verhallen, D. v.d. Nulft - 2009

Kinderen met een E of een V op de toets woordenschat zouden minimaal 1000 woorden per jaar aangeboden moeten krijgen:

Dit is 25 woorden per week

## Hoe kinderen woorden leren

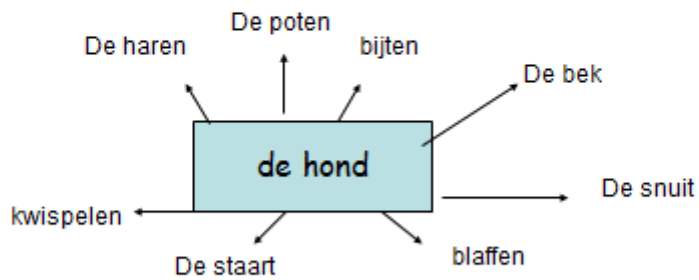
### 1. Labelen



### 2. Categoriseren



### 3. Netwerkopbouw



#### Er zijn drie (woord)leersituaties:

1. Woorden voor begrippen die ze al kennen of hebben ervaren (labelen) .
2. Uitbreiding betekenissen van woorden
3. Nieuwe woorden en nieuwe betekenissen. (concept)

## **Twee manieren om woorden te leren:**

1. Incidenteel of automatisch woordleren
2. Expliciet of intentioneel woordleren

### **Incidenteel:**

automatisch (incidenteel) opgepikken uit de context tijdens luisteren, lezen, praten of schrijven.

### **Intentioneel:**

geplande, gerichte woordkennisopbouw.

### **Voorwaarde 1:**

- Veel, duidelijk en herhaald taalaanbod, waar kinderen goed naar luisteren.

Alleen oudere kinderen:

- Veel lezen. (voorwaarde: goed technisch- en begrijpend kunnen lezen).

### **Sociale achtergrond en woordenschat;**

Een kind uit een gezin met:

- ongeschoolde/laaggeschoolde ouders hoort ca. 615 woorden per uur
- ouders met een gemiddelde opleiding hoort ca. 1.251 woorden per uur
- hoogopgeleide ouders hoort 2.153 woorden per uur

**Bron: Hart & Risley 1995**

## Voorwaarde 2:

- De betekenis van onbekend woorden moet automatisch af te leiden zijn uit de context. De tekst moet m.b.v. sleutelwoorden begrepen kunnen worden.

‘De brazenman had veel mezmome en krampon.’

Hier leer je niets van.

## Conclusie:

Hoe groter je woordenschat is, hoe sneller en makkelijker je woorden bij zult leren en je je woordenschat dus zult uitbreiden.

Eens weinig, blijft weinig!  
**(wanneer er niets aan gedaan wordt!)**

Kinderen die een kwartier per dag  
lezen, kunnen hun woordenschat met 1000  
woorden per jaar uitbreiden!

## **Met woorden in de weer**

Praktijkboek voor het basisonderwijs

Auteurs:

Dirkje van den Nulft & Marianne Verhallen

**Willen**

**Weten**

**Kunnen**

**Doen**

## De viertakt:

### **Vorbewerken**

(betrokken maken, aankoppelen)

### **Semantiseren**

(woordbetekenissen duidelijk maken)

### **Consolideren**

(inslijpen)

### **Controleren**

(nagaan of kinderen het woord kennen)

## Welke woorden kies je?

Je kunt als leerkracht verschillende houdingen aannemen:

1. De laat maar even zitten-houding.
2. De snel even aanwijzen en/of kort uitleggen-houding.
3. Met woorden in de weer-houding. €



## Vorbewerken

Altijd kort! Nooit langer dan 1 minuut.

Doel: netwerk openen en motiveren

Mogelijkheden:

- Humor, grapje.
- Geheimzinnigheid.
- Attribuut.
- Verkleed attribuut.
- Muziekje.
- 'Vreemde' plaat, poster of tekst.

## Semantiseren

max 5 min!

**Drie uitjes:**

- **uit**leggen;
- **uit**beelden!!!!!!!!!!!!
- **uit**breiden.

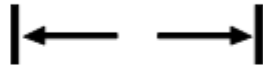
**(kunnen door elkaar!)**

**Verbaal** (héél veel noemen)

**&**

**Non-verbaal**

- **Labelen: verbreding woordenschat**



- **Met de 3 uitjes aan de slag: verdieping**



### Het vierde uitje: uitproberen

Interactieve verwerking.

Dit kan met de groep of in een coöperatieve vorm

Welke persoonlijke meningen, ervaringen, gevoelens, kennis etc. hebben kinderen bij de nieuwe woorden.

Doel: integreren nieuwe kennis - bestaande kennis (netwerk).

## Semantiseren

### Technieken – non-verbaal:

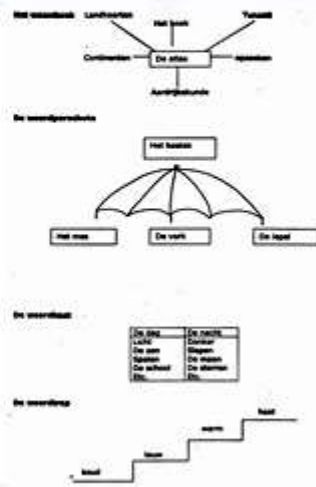
- Tastbare voorwerpen!!!!!!!!!!
- Plaatjes? Let op de belangrijkste kenmerken.  
(Voorbeeld vlag en appel)
- Handeling laten zien!!!!!!
- Voelen, ruiken en proeven.
- Gebaren.
- Uitbeelden.↵

## Semantiseren

### Technieken – verbaal:

- Definitie.
- Voorbeelden.
- Plaatsen in een contextzin.
- Eenzelfde of tegengestelde betekenis geven.
- Betekenis opzoeken in woordenboek.↵

Tijdens het semantiseren moeten de woorden héél vaak vallen! Goede koppeling van uitbeelden en (be)noemen!



1: het woordweb, 2: de woordparachute, 3: de woordkast, 4: de woordtrap

## Maak een woordmuur!!!

### Consolideren

1. Ga net zolang door totdat kinderen het woord kennen.
2. De kern is veel, gevarieerd en speels herhalen.
3. De woorden zijn zichtbaar in de klas aanwezig. ↗

## Controleren

### Opletten

**Hier en daar leerlingen een extra beurt  
geven.**

**Toetsen (Taal op Maat ed)**

## 4 Zorg op het gebied van lezen, leesproblemen en dyslexie

### 4.1 Signaleren van leesproblemen in het onderwijs

De risicolezers worden goed gevolgd. In groep 3 zijn er de volgende toetsmomenten:

- rond de herfstvakantie: herfstsignalering Veilig Leren Lezen (VLL)
- rond januari: Cito DMT
- rond maart: AVI
- rond mei/juni: AVI en Cito DMT

Elk moment kan het startpunt zijn van extra begeleiding. Belangrijk hierbij is in ogenschouw te nemen, dat risicolezers geen dyslexie hoeven te hebben!

Als de taal- leesontwikkeling van het kind in groep 3 achterblijft, worden er interventies gepleegd. Er wordt een handelingsplan opgesteld (vanaf maart). Voor zwakke lezers is het uiterst belangrijk om zoveel mogelijk te lezen. Zij moeten veel extra 'leeskilometers' maken. Per week moeten zij een uur extra leestijd hebben, verdeeld in bijvoorbeeld 3 maal 20 minuten. Daarnaast is het belangrijk om veel aan begrijpend luisteren te doen. Dit is de basis voor later leessucces. Begrijpend luisteren kan spelenderwijs ingepast worden door interactief voor te lezen. Tevens verhoogt het de leesbeleving. De leesbeleving is een onderschatte factor. Lezen moet leuk zijn!

Kinderen die moeite hebben met lezen vallen uiteen in twee groepen:

- **spellende lezers** (DMT goed, AVI onvoldoende)
- **radende lezers** (DMT onvoldoende, AVI goed).

Zij behoeven ieder een andere aanpak.

#### Aanpak bij spellende lezers

Bij spellende lezers wordt onderscheid gemaakt tussen:

##### 1. *leerlingen die lang blijven spellen en veel fouten maken.*

Bij de groep leerlingen die lang spellend leest maar ook nog veel fouten maakt, ligt de nadruk op het aanleren van letters. Eventueel kunnen deze kinderen een persoonlijk lettergroeiboek ontwerpen.

##### 2. *Leerlingen die lang blijven spellen, maar nauwelijks fouten maken*

Bij leerlingen die lang spellend blijven lezen maar weinig fouten maken, ligt de nadruk op snelheid. Dit kan bijvoorbeeld geoefend worden met losse flitskaartjes of een computergestuurd flitsprogramma. Bij losse flitskaartjes worden moeilijke woorden op een kaartje geschreven en geprobeerd om deze na veel oefening steeds sneller te lezen. Voor

kinderen die erg gespannen zijn is de flitsmethode minder geschikt. Wellicht kunnen zij beter met wissel- of structuurrijtjes werken.

### Aanpak bij radende lezers

Bij radende lezers ligt de nadruk op het langzamer, maar nauwkeuriger leren lezen. Dit kan bevorderd worden door met de vinger te laten bijwijzen, moeilijke letters of lettercombinaties in de tekst te laten accentueren of met boek en audioboek tegelijk te laten lezen. De radende lezers zullen het tempo pas mogen opvoeren als alle letters bekend zijn. Ze moeten het tempo stap-voor-stap leren opvoeren, om niet weer in de fout van radend lezen te trappen.

Als ondanks de extra hulp geen verbetering optreedt, kan er dus sprake zijn van dyslexie. Wanneer dit vermoed wordt, zal het Protocol Leesproblemen en Dyslexie gehanteerd worden. Hierin staan observatielijsten en te volgen protocollen. Voor groep 1 en 2, 3, 4 en 5 t/m 8 zijn er werkdocumenten van dit stappenplan opgeslagen onder de map 'interne begeleiding', 'lezen' en onder de 'leerkrachtenmap', 'zorg', 'dyslexie'.

### 4.2 Wat is dyslexie?

Dyslexie betekent letterlijk niet kunnen lezen. Hoewel spellingproblemen officieel worden aangeduid met de term disorthografie, schaaft men ze doorgaans onder de term dyslexie. Met dyslexie bedoelt men dan lees- en spellingproblemen. Lees- en spellingproblemen kunnen ook los van elkaar voorkomen. De Gezondheidsraad heeft in 1995 een werkdefinitie voor dyslexie opgesteld: 'Er is sprake van dyslexie wanneer de automatisering van woordidentificatie (lezen) en/of schriftbeeldvorming (spelling) zich niet, dan wel zeer onvolledig of zeer moeizaam ontwikkelt'. Deze werkdefinitie houdt in dat dyslexie gekenmerkt wordt door een ernstige lees- en spellingachterstand. Deze achterstand is resistent voor de in het onderwijs gangbare didactische middelen en Remedial Teaching.

Dyslexie wordt na psychologisch en pedagogisch-didactisch onderzoek door een orthopedagoog of een psycholoog vastgesteld, wanneer de volgende kenmerken zijn komen vast te staan:

1. Er moet sprake zijn van een achterstand in het niveau van de onmiddellijke letter- en woordidentificatie, niet alleen in absolute zin (vergeleken met leeftijds- en groepsgemiddelde), maar ook in relatieve zin (vergeleken met eigen mogelijkheden/capaciteiten).
2. Er moet sprake zijn van informatieverwerkingsproblemen in algemene zin. Dit uit zich bijvoorbeeld in de moeite met het automatiseren van eenvoudige handelingen en geheugenproblemen, bijvoorbeeld het onthouden van telefoonnummers, het inprenten van woorden en het leren van woorden in een vreemde taal.
3. De problemen zijn hardnekkig; ook na gerichte aandacht en begeleiding blijft het probleem bestaan.

## 4.3 Protocol Dyslexie Augustinusschool

### Uitgangspunten

1. Er heerst een pedagogisch klimaat dat accepteert dat leerlingen verschillen in tempo, talent en temperament. Aangezien leerlingen met dyslexie vaak al veel faalangstervaringen hebben opgedaan, is de acceptatie van dyslexie en het opstellen van schoolmaatregelen essentieel.
2. Het beleid op de Augustinusschool is erop gericht leerlingen met de diagnose 'dyslexie' de gelegenheid te geven een leerweg te volgen die past bij hun individuele intellectuele capaciteiten. Dit is adaptief onderwijs; het sluit aan bij de leerbehoeften en leercapaciteiten van elke leerling. Het is onderwijs dat elke leerling tot zijn recht laat komen.
3. Dyslexiebeleid is onderdeel van de totale integrale leerlingenzorg vanuit de visie die er is met betrekking tot de volgende vragen:
  - hoe gaan wij om met leerlingen met problemen?
  - wat verwachten wij van de leerling?
  - hoe gaan we in de klas om met verschillen?
4. Uitgangspunt van het beleid is verder dat een dyslectische leerling in aanmerking komt voor remediërende, compenserende en dispenserende maatregelen wanneer officieel dyslexie is vastgesteld en er dus een onderzoeksrapportage en een daarop gebaseerde geldige verklaring van dyslexie kan worden overlegd. Wanneer een dergelijke verklaring is afgegeven, geldt deze voor de gehele schoolloopbaan, dus tot en met de CITO-eindtoets.
5. Er is een actief nascholingsbeleid ten aanzien van deskundigheidsbevordering met betrekking tot leerproblemen, waaronder dyslexie.

## 4.4 Screening en onderzoek

Als het kind problemen ondervindt bij het lees- en/of spellingsonderwijs, dan neemt de groepsleraar/ intern begeleider toetsen en observaties van BOSOS, Struiksuma en van het Expertisecentrum Nederlands af om de leesproblemen in het onderwijs systematisch op te kunnen sporen. In dit Protocol 'Leesproblemen & Dyslexie' staat beschreven hoe lees- en spellingproblemen met behulp van toetsen en observaties in het onderwijs opgespoord kunnen worden. Dit protocol is digitaal opgeslagen onder de map 'interne begeleiding', 'protocol leesproblemen' en tevens onder de 'leerkrachtenmap', 'zorg', dyslexie'.

Dit onderzoek wordt vervolgens besproken met de zorgcoördinator van PPO, die aan onze school verbonden is. Samen wordt bepaald of het kind in aanmerking komt voor een diagnostisch onderzoek uitgevoerd door een gespecialiseerde psycholoog of een orthopedagoog op het niveau van een GZ-psycholoog.

### Het onderzoek op schoolniveau

Het vermoeden van EED (Enkelvoudige Ernstige Dyslexie) moet in principe (mede) onderbouwd zijn met drie E-scores op drie achtereenvolgende hoofdmeetmomenten.



Tussenmetingen mogen alleen meegerekend worden in het voortraject als hiervoor zwaar wegende argumenten zijn.

Daarnaast moet een leerling minimaal zes maanden extra hulp krijgen op lees- of spellinggebied. Dit kan de eerste drie maanden ook binnen de groep zijn op zorgniveau 2. De tweede periode van 3 maanden moet een leerling verplicht hulp op zorgniveau 3 (dus buiten de groep krijgen).

Specifiek voor leerlingen met enkelvoudig ernstige leesproblemen geldt de volgende zorgroute:

Dit staat beschreven in zorgniveaus, waarbij zorgniveau 1 de basis vormt.

Zorgniveau	Stap
<b>Niveau 1:</b> Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband	1. Kwaliteit instructiegedrag en klassenmanagement 2. Juist gebruik van effectieve methodes 3. Gebruik leerlingvolgsysteem
<b>Niveau 2:</b> Extra zorg in de groepssituatie door de leerkracht (zwakste 25% van de leerlingen)	4. Vaststellen van potentiële uitvallers en voldoende differentiatie in de klas
<b>Niveau 3:</b> Specifieke interventies uitgevoerd en/of ondersteund door de zorgspecialist in de school (zwakste 10% van de leerlingen)	5. Vaststellen leerlingen met ernstige lees-/spellingproblemen en instructie individueel of in kleine groepjes 6. Vaststellen van achterstand en hardnekkigheid: vermoeden van dyslexie
Diagnostiek en behandeling in het zorginstituut (zwakste 4% van de leerlingen)	7. Vaststellen van dyslexie (psychodiagnostisch onderzoek) 8. Gespecialiseerde dyslexiebehandeling

In de Protocollen Leesproblemen en Dyslexie van het Expertisecentrum Nederlands wordt uitgegaan van meetmomenten waarop de meeste gestandaardiseerde toetsen kunnen worden afgenomen. Elk schooljaar kent hoofdmetingen en tussenmetingen. De hoofdmeting is het meetmoment waarop de lees- en spellingontwikkeling van alle leerlingen in kaart wordt gebracht. De hoofdmetingen vinden plaats in januari/februari en mei/juni. Op basis van de gegevens kan worden bepaald welke leerlingen intensivering van begeleiding nodig hebben. De tussenmetingen hebben tot doel om het effect van de extra hulp aan zwakke lezers en spellers vast te stellen. De tussenmetingen vinden plaats in oktober/november en april/mei. Een duidelijk evaluatiemoment dient te liggen in het voorjaar van het eerste jaar leesonderwijs. Vanaf dat moment zijn ernstige en hardnekkige problemen met de automatisering van de woordidentificatie volgens de huidige stand van de wetenschap voldoende betrouwbaar vast te stellen.

De meetmomenten in een schooljaar zijn in verschillende stappenplannen voor de groepen opgenomen. Er is een stappenplan voor groep 1, groep 2, groep 3, groep 4 en groep 5 t/m 8.

Op basis van toetsresultaten aangevuld met eigen observaties bepaalt de leerkracht, eventueel samen met de intern begeleider, de intensiteit en hoeveelheid ondersteuning die

een leerling dient te krijgen. Dit staat beschreven in het groepsplan ‘aanvankelijk lezen’ of ‘voortgezet technisch lezen’, waarbij het basisarrangement de basis vormt. Het ‘intensief’ en ‘zeer intensief’ arrangement zijn een aanvulling op het basisarrangement als de instructie in de klas alleen niet toereikend is voor een leerling.

Samengevat:

### Schema Stappenplan voor toetsing, onderwijs, begeleiding en doorverwijzing

Actie	Toelichting	Vervolgactie Onderwijs en Begeleiding
<b>Hoofdmeting 1</b>	Afname van gestandaardiseerde /genormeerde toetsen op de hiervoor geschikte momenten.	Effectief leesonderwijs op zorgniveau 1. In elk geval krijgen leerlingen die tot de zwakste 20-25% behoren extra begeleiding op minimaal zorgniveau 2
(tussenmeting)	Eventueel vindt er een tussenmeting plaats.	
<b>Hoofdmeting 2</b>	Afname van gestandaardiseerde /genormeerde toetsen op de hiervoor geschikte momenten.	Effectief leesonderwijs op zorgniveau 1. In elk geval krijgen leerlingen die tot de zwakste 20-25% behoren extra begeleiding op minimaal zorgniveau 1 en 2. Leerlingen die tot de zwakste 10% behoren, krijgen begeleiding op zorgniveau 1,2 en 3.
Tussenmeting	Na een periode van 10-12 weken intensieve begeleiding vindt er een tussenmeting plaats. Ruwe scores en vaardigheidsscores van een leerling worden vergeleken met de scores van hoofdmeting 2 om effect van begeleiding te bepalen.	Voortzetting van de (extra) begeleiding op zorgniveau 1, 2 en 3 met eventuele aanpassingen.
<b>Hoofdmeting 3</b>	Afname van gestandaardiseerde /genormeerde toetsen op de hiervoor geschikte momenten.	Bepaald wordt welke begeleiding een leerling vervolgens nodig heeft op school en of een leerling voor doorverwijzing naar de zorg in aanmerking komt.
Doorverwijzing?	Een leerling komt voor doorverwijzing naar de zorg in aanmerking als: 1. De scores op de 3 hoofdmetingen waren: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Lezen: V-(min)score of E-score (laagste 10%)</li> <li>OF</li> <li>• Lezen: V-score of lage D-score (laagste 16%)</li> <li>• Spelling: V-(min)score of E-score (laagste 10%)</li> </ul>	Ook tijdens en na de behandeling in de zorg krijgen leerlingen extra begeleiding. Hoe de leerling in het onderwijs kan worden begeleid wordt afgestemd met de zorginstelling.

	2. Begeleiding op alle zorgniveaus voldeed aan kenmerken van effectief handelen.	
--	--	--

*NB: De hoofdmetingen vinden plaats in januari/februari en mei/juni. De tussenmeting in oktober/november of april. De eerste meting waarop een leerling leesuitval laat zien, geldt als hoofdmeting 1. Dit kan halverwege groep 3, eind groep 3 of later zijn.*

#### 4.5 Richtlijnen voor doorverwijzing 'ernstige' dyslexie in de regio Rijnmond

Ten aanzien van inhoudelijk aspecten zijn de protocollen van Expertisecentrum Nederlands leidend voor signalering en interventie op school en blijven de criteria zoals die geformuleerd zijn in het Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling 2.0 (Blomert, 2006: zie map 'interne begeleiding', lezen – taalbeleid') leidend voor dyslexie binnen de zorg.

Vanaf 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor dyslexiezorg. De diagnostiek en behandeling van Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (EED) wordt in **Rotterdam-Rijnmond** vergoed voor kinderen tussen de 7 en 12 jaar in het basisonderwijs. In het Rijnmond gebied is deze zorg regionaal ingekocht door de **Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond (GR-JR)**. Vanaf 1 januari 2015 is het **wijkteam** echter verantwoordelijk voor de officiële verwijzing naar een dyslexieaanbieder voor vergoede dyslexiezorg. De zorg om een leerling met dyslexie waarbij de dyslexie niet (zeer) ernstig is, blijft een verantwoordelijkheid van het onderwijs.

**Ernstig** wil zeggen dat er op 3 meetmomenten sprake is van het laagste niveau op het gebied van lezen (en/of spelling) ondanks alle extra inzet.

**Enkelvoudig** betekent dat er bij het kind naast een taalontwikkelingsstoornis geen psychische stoornis, gedragsprobleem of andere beperking is geconstateerd die een belemmering vormt voor de behandeling van dyslexie. Als er wel ook sprake is van andere problematiek dan moet eerst de psychische stoornis of het gedragsprobleem worden behandeld en voor het leesprobleem kan 'PPO - Lezen' ingeschakeld worden.

#### Samengevat:

1. Het schoolbestuur behoudt de taak om een compleet schooldossier op te stellen en het vermoeden van dyslexie te onderbouwen, zie eisen Protocol.
2. De school neemt contact op met het wijkteam waar de jeugdige woont over de gewenste verwijzing. Let op: dit kan een ander wijkteam zijn dan de wijk waar de school staat. De school informeert de ouders over de route.
3. Wijkteam beoordeelt deze aanvraag.
4. In afstemming met de ouders selecteert het wijkteam de specifieke aanbieder van dyslexiezorg; ouders kunnen dus kiezen voor een zorgaanbieder. Het wijkteam bestelt dyslexiezorg bij een aanbieder, waarmee de GR-JR een contract heeft, met behulp van het voorzieningenboek.
5. Ouder kan contact opnemen met deze zorgaanbieder. Indien er plek is, dan kan de diagnostiek en behandeling van EED worden vergoed via de gemeente.

## 4.6 Geldigheid van het onderzoek en implicaties

De dyslexieverklaring is onbeperkt geldig, dyslexie is immers een blijvende stoornis. Een kopie van de verklaring wordt in het leerling dossier bewaard. De groepsleerkracht geeft een registratiekaart dyslexie af aan die leerlingen die in aanmerking komen voor compenserende en dispenserende maatregelen. Hiermee kan de leerling aantonen onder bepaalde voorwaarden recht te hebben op deze maatregelen.

### Checklist dyslexieverklaring voor scholen en instellingen

In de bijlage is een checklist opgenomen om de dyslexieverklaring te controleren. Bij twijfel wordt geadviseerd vanuit het ministerie van onderwijs nader onderzoek te doen. Te denken valt aan een second opinion te vragen aan een geregistreerde deskundige.

Deze checklist is opgemaakt in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en wetenschap.

## 4.7 Mogelijkheden voor de begeleiding van dyslectische leerlingen

Er is een aantal aspecten waaraan aandacht besteed kan worden bij het begeleiden van dyslectische leerlingen, namelijk:

1. Accepteren
2. Corrigeren
3. Stimuleren
4. Compenseren
5. Dispenseren
6. Remediëren

## 4.8 Onze aanpak

### 4.8.1 De aanpak in de klas (algemeen)

- De leerkracht vertelt aan het kind wat goed op school en daarbuiten kan gaan ondanks dat het dyslectisch is. We proberen het zelfvertrouwen actief te vergroten bij het schoolwerk via gesprekken.
- We geven bij voorkeur het aantal goed aan in plaats van het aantal fout.
- We benadrukken de bijzondere kwaliteiten en hanteren eventueel een aangepaste becijfering.
- We verminderen zo nodig de hoeveelheid werk en geven meer tijd bij complexere taken.
- We leren de dyslectische leerling zijn complexe taken in stappen aan te pakken.
- Eventueel geven we het werk dat niet afkomt als het huiswerk mee.
- Onze kinderen hebben de vrijheid een rustige werkomgeving te kiezen.
- Omdat de kinderen zelfstandig met een weektaak werken, kunnen ze bij vermoeiende opdrachten hun taken afwisselen.
- We helpen vermoeidheid herkennen.

- Afhankelijk van de resultaten delen we het kind in in de ster-groep.

#### 4.8.2 De aanpak thuis

We raden de ouders aan:

- het kind niet te laten werken, als het vermoeid is.
- regelmatig te praten met het kind hoe het op school gaat.
- Informeer jezelf over het verschijnsel dyslexie.
- Zelfvertrouwen centraal te stellen in gesprekken met het kind.
- Te vertellen wat het kind goed kan op school en daarbuiten.
- Het kind te helpen in stappen aan huiswerk te werken.
- Te helpen met plannen van huiswerk.
- Veel interactief voor te lezen.
- Problemen met huiswerk met de leerkracht te bespreken.
- Het kind te stimuleren te vertellen over gebeurtenissen.
- Talig spel uit te lokken/stimuleren.
- Rustig en duidelijk te praten.
- Maximaal twee dingen te laten onthouden om te halen.
- Fouten in uitspraak en zinsbouw te verbeteren.
- Te oefenen met begrippen en namen: kleuren, dagen, links/rechts.
- Belangstelling voor het leren lezen op een kindvriendelijke manier te stimuleren.
- Het kind goed te laten luisteren.
- Verwachten dat vooruitgang gestaag ontstaat door veel te oefenen.
- Samen te lezen op hetzelfde niveau of een hoger niveau dan op school in allerlei variaties.
- Verwachtingsvol te lezen: voorkennis oproepen en koppelen aan de tekst.
- Een tekst eerst voor te lezen voordat het kind het leest.
- Moeilijke woorden voor te bespreken
- Fouten in kleine woordjes niet te verbeteren (de/het/een e.d.)
- Inspanning expliciet te waarderen.
- Bij spellen te verwachten dat veel geduld nodig is voor je ziet dat het kind vooruitgaat.
- Te verwachten dat het kind in spontane briefjes veel fouten maakt.
- Fouten in spontane briefjes niet te verbeteren.
- Het woordpakket thuis te oefenen m.b.v. de systematiek van school (categoriesteuntjes, regels).
- Nadruk op geschreven taal als communicatiemiddel te leggen.
- Te verwachten dat je kind de tafels niet uit het hoofd kent.
- Te verwachten dat er bij klokkijken verwarring is (voor en over e.d.)
- Te verwachten dat geld rekenen problematisch kan zijn.
- Het kind zelf een boodschap te laten doen en zelf te laten betalen.
- Uit te dragen dat fouten mogen.
- Er vanuit te gaan dat het kind zijn/haar best doet op het handschrift, ook al is het niet prachtig.

#### 4.9 Informatie aan ouders en leerlingen

Ouders kunnen het dyslexieprotocol op onze website inzien. In gesprekken met ouders geven we hen informatie over dit onderwerp. Een hulplan voor de leerling kan in samenspraak met ouders en de leerling opgesteld worden.

#### 4.10 Naslagwerk in IB-ruimte

Toetsmateriaal:	Oefen/werkmateriaal:
Digitaal naslagwerk: Expertisecentrum Nederland: Protocol Leesproblemen en Dyslexie – groep 1 en 2 Expertisecentrum Nederland: Protocol Leesproblemen en Dyslexie – groep 3 en 4 Expertisecentrum Nederland: Protocol Leesproblemen en Dyslexie – groep 5 t/m 8	Spelling in de lift Spelling in de Lift+ PRAVOO DMT map Pre-teaching strategieles (woordenschat, tekst, strategie) Archief Nieuwsbegrip Zuidvallei, Cito hulpboek begrijpend lezen
Struiksmā	AVI-boeken (AVI)
PI dictee	
CITO mappen: Cito; Screeningsinstrument Dyslexie – Groep 4 tot en met 8 Cito; Screeningsinstrument Beginnende geletterdheid – Groep 2 en 3 Cito DMT Cito Spelling (niet ww)	Methode Station Zuid remediërend materiaal Roetsjboek Spellingmaatje Cito hulpboek woordenschat Cito hulpboek Spelling

## 5 Taal en ouderbetrokkenheid

De doelstelling van ons ouderprogramma is het optimaliseren van gelijkwaardig educatief partnerschap tussen school en ouders om te komen tot betere onderwijsresultaten van de leerlingen

In het kader van het in het schoolplan geformuleerde ouderbeleid voert de ouderconsulent van de Augustinusschool de volgende taken uit:

- Uitvoering van het ouderbeleidsplan van de school betreffende groep 0 t/m 8
- Vergroten van de ouderbetrokkenheid
- Bevorderen van het contact tussen ouders en wijkinstanties c.q. – voorzieningen
- Bieden van voorlichting en informatie i.s.m. externe specialisten
- Gastvrouw tijdens de inloopmomenten en vervullen van een vraagbaakfunctie
- Stimuleren van het onderwijsondersteunend gedrag van de ouders
- Invulling geven aan de doorgaande lijn ouderbetrokkenheid
- Organiseren van diverse ouderbijeenkomsten op gebied van onderwijs, educatie, zorg, gezondheid, voeding, gedrag, veiligheid, muziek, ouderparticipatie
- Overleg met personeel van de school

Met betrekking tot het stimuleren van de ouderbetrokkenheid maken wij elk jaar naar behoeftes van de school en de ouders een activiteitenplanning. Voorbeelden van activiteiten in e ouderkamer zijn:

- **Nederlandse taallessen**  
In samenwerking met RADAR verzorgen wij gratis taallessen in de ouderkamer voor de ouders die daar behoefte aan hebben. De lessen vinden twee keer per week plaats in de ouderkamer gedurende het hele jaar.
- **Kaleidoscoop**  
Het inzicht geven aan ouders in het leerproces van hun kind. De ouders handvatten bieden voor het beter kunnen begeleiden van het schoolwerk van hun kind. De consulent geeft instructiebijeenkomsten aan ouders voor de thuisgerichte programma's en het ouderprogramma van Kaleidoscoop, het voorschoolprogramma van de school.
- **Woordenschatlijst**  
Per thema wordt er een woordenlijst gemaakt, deze wordt in de ouderkamer behandeld. Tevens wordt samen met de ouders bekeken wat ouders thuis met deze woordenlijst kunnen doen.
- **Kinderboekenweek**  
Tijdens de Kinderboekenweek worden geselecteerde boeken behandeld met de ouders. Er wordt voorgelezen, een bezoek gebracht aan de bibliotheek en de Leeszaal in de wijk.
- **Voorlichting door IB'ers**  
Er wordt 3 à 4 leer per jaar een bijeenkomst verzorgd door een intern begeleider met betrekking tot het thema taal.
- **Voorlichting**  
Er wordt een voorlichting verzorgd over tweetalig opvoeden in de ouderkamer.
- **Klassenbezoek ouders**  
De ouders zijn welkom om in de klas te komen kijken bij een taalactiviteit en het samenlezen op de donderdagen in alle groepen van 08:30 – 08:45u.

## 6 Vaststellen prioriteiten taalbeleid

Korte termijn	Lange termijn
Schoolbibliotheek regels en afspraken vastleggen	
Woordenschat teamtraining	
Ouderbetrokkenheid (blijven) stimuleren (voorlezen)	
Bekendheid met het dyslexieprotocol	
Themamiddag in de kinderboekenweek: met woorden/ boeken aan de slag	
Begrijpend luisteren gr/ 1 t/m 4	
Begrijpend lezen Extra inzetten	



## Bijlage 1: checklist dyslexieverklaring voor scholen en instellingen

Vraag	Check
<b>Inhoud psychodiagnostisch rapport bij de dyslexieverklaring</b>	
<p>Is er een psychodiagnostisch onderzoeksrapport bijgevoegd waarin minimaal de volgende onderdelen op navolgbare wijze aan bod komen?</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Onderkennende diagnose (classificatie)</li> <li>• Verklarende diagnose (grondslag)</li> <li>• Indicerende diagnose (aanpak, samenhang met eventuele andere stoornissen, belemmeringen)</li> </ul>	
Staat er een datum op de verklaring?	
Blijkt uit de rapportage dat andere oorzaken van de lees- en spellingsproblemen zijn uitgesloten?	
Wordt duidelijk aangegeven welke specifieke belemmeringen op het gebied van lezen en/ of spelling de leerling ondervindt?	
Wordt duidelijk aangegeven welke behandeling en materiele voorzieningen de leerling nodig heeft?	
Wordt duidelijk aangegeven welke begeleiding de leerling nodig heeft?	
Wordt duidelijk aangegeven welke compensatie/ dispensatie de leerling nodig heeft?	
<b>Kwaliteit van de professional</b>	
<p>Is de verklaring ondertekend door een geregistreerde <b>deskundige</b> psycholoog of orthopedagoog?*</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• GZ-psycholoog (BIG)</li> <li>• Kinder-en jeugdpsycholoog (NIP)</li> <li>• Kinder-en jeugdpsycholoog (SKJ)</li> <li>• Orthopedagoog generalist (NVO)</li> <li>• Postmaster orthopedagoog (SKJ)</li> <li>• Deelnemers NKD/NRD</li> </ul>	
<b>Vorm van de dyslexieverklaring</b>	
Is de geldingsduur aangegeven?***	

\*

De volgende registers zijn openbaar:

<https://www.bigregister.nl/>

<https://www.psynip.nl/contact-en-service/vind-een-psycholoog.htm/>

<https://skjeugd.nl/register-zoeken>

<https://www.nvo.nl/zoek-een-pedagoog/zoeken-in-registers.aspx>

<https://skjeugd.nl/register-zoeken>

\*\*

Een diagnose is in beginsel onbeperkt geldig. De in de verklaring opgenomen behandeling, materiele voorzieningen, begeleiding, compensaties en dispensaties zijn dat niet. Een leerling heeft in het VO bijvoorbeeld baat bij heel andere faciliteiten dan op de basisschool.